

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Yrd. Doç. Dr. Selda Polat
Bülent Ecevit Üniversitesi-Türkiye
seldapolat@beun.edu.tr

Özet

Bu araştırma, pedagojik formasyon sertifika programı (PFSP) öğrencileriyle eğitim fakültesi (EF) öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesini amaçlamıştır. Tarama modelinde olan araştırmanın örneklemini Bülent Ecevit Üniversitesi, 189 PFSP öğrencisi ve 238 EF öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin çözümlenmesinde, t-testi, varyans analizi gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları EF öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksektir. EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermezken, öğrenim görülen program ve öğretmenlik mesleğini tercih etme değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. PFP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ise cinsiyet, mezun olunan fakülte ve iş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Anahtar sözcükler: Öğretmen, Tutum, Pedagojik Formasyon Sertifika Programı

GİRİŞ

Öteden beri öğretmenlik mesleğinden beklenti toplumsal beklentilerle iç içe olmuş, öğretmen, toplumsal yapının sürdürülmesi/inşasında temel aktör olarak görülmüştür. Sözgelimi Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda öğretmene modern toplumun yaratılmasında öncü bir rol yüklenmişken, 1950'lerde eğitimin, ülke kalkınmasının bir anahtarı olarak algılanmasıyla birlikte öğretmene biçilen bu rol öğrenciyi en iyi biçimde yetiştiren kişi anlayışına dönüşmüştür.

1980'ler toplumsal, ekonomik ve politik açıdan Dünya'da olduğu gibi Türkiye için de bir dönüm noktasıdır. Bu süreçte hem öğretmenden beklentiler farklılaşmış hem de bu farklılaşmaya bağlı olarak öğretmen yetiştirmede farklı arayışlara gidilmiştir. Daha önceki yıllarda öğretmen yetiştirme görevi öğretmen okullarında iken, 1982 yılında yapılan düzenlemeyle, öğretmen yetiştirme görevi eğitim fakültelerine devredilmiştir. Gerçekte bu değişimle Ünal'ın (2005, 6) belirttiği gibi "idealist Cumhuriyet öğretmeni" imgesi zayıflamış, fakat geleneksel anlamıyla profesyonel öğretmen kimliği sürmüştür. Bununla birlikte 1997'de eğitim fakülteleri dışındaki fakültelerden mezun olanlara da öğretmen olabilme hakkının tanınması, bir yandan öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünü zedelemiş öte yandan öğretmenlik, iş piyasasında geçerliliği olan cazip bir meslek alanına dönüşmüştür. Bu dönüşüm, eğitim

fakülteleri dışındaki alanlardan mezun olanları öğretmenlik mesleğini tercih etmeye yönlendirmekle birlikte, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nü eğitim fakültesi mezunu olmayanlara öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi becerileri başka bir deyişle formasyonun nasıl kazandırılacağı konusunda bir arayışa yöneltmiştir. Söz konusu arayışın ilki 1998-99 öğretim yılında uygulamaya konulan tezsiz yüksek lisans programının uygulaması olmuştur. Tezsiz yüksek lisans programıyla dal öğretmenlerinin yetiştirilmesinde iki yol izlenmiştir: Bunlardan birincisi, Türkçe, yabancı diller, güzel sanatlar, beden eğitimi, özel eğitim, bilgisayar ve öğretim teknolojileri bölümleri ile ilköğretim bölümünün dallarla ilgili programlarında öğrenim görenlerin 4 yıllık öğrenimleri sırasında öğretmenlik sertifikalarını alarak yetiştirilmeleridir. İkincisi, eğitim fakültelerinin matematik, fizik, kimya, biyoloji gibi dallarda öğrenim görenlerin 3,5 + 1,5 yıl öğrenim görerek; fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin ise 4 yıllık lisans öğrenimini tamamladıktan sonra üniversitelerin eğitim bilimleri enstitülerinde 1,5 yıl tezsiz yüksek lisans yaparak (öğretim yöntemleri ağırlıklı) toplam 4 + 1,5 yıl öğrenim görerek yetiştirilmeleridir (Kavcar, 2002, 6).

YÖK'ün 28.01.2010 tarihinde aldığı bir kararla “tezsiz yüksek lisans” programı kaldırılarak, yerine “Pedagojik Formasyon Sertifika Programı” (PFSP) uygulaması getirilmiştir. Bu yeni uygulamayla 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren hangi fakülteden ya da bölümden olduğuna bakılmaksızın öğrenci iken ya da mezuniyet sonrası gerekli koşulları sağlayan tüm fakültelerin ve bölümlerin öğrencileri pedagojik formasyon eğitimi alabileceklerdir. Buna ek olarak, önceki yıllarda sadece mezuniyetten sonra alınabilen bu eğitim, söz konusu karar gereği öğrencilik devam ederken de alınabilmektedir (yok.gov.tr).

Türkiye'nin öğretmen yetiştirme serüveni içerdiği tutarsızlıklar, kesintilerle tartışmalı olmakla birlikte, günümüzde geline nokta yukarıda değinildiği gibi 1980 sonrası uygulanan ekonomi-politikalarının bir sonucudur. Küreselleşme olarak anılan günümüzde öğretmenlik mesleğine (ve diğer mesleklere) yüklenen anlam ideal olandan uzaklaşarak piyasa temelli bir içeriğe bürünmüştür. Piyasada bu “yeni” öğretmen için okuldaki yaşantısı öğrenmekten çok öğretme üzerine kuruludur; değer ve etinin yerini, yeterlikler almıştır. Çünkü yeterlikler, öğrencilere uygulanan testlerle ölçülmekte, öğretmen eleştirel bir tepki verebilen profesyonelden çok bir teknisyen olarak yeniden tanımlanmaktadır (Ünal, 2005). Dolayısıyla, bu bakış açısına göre öğretmen yetiştirme yeterlilik kazandırma olarak görüldüğünden, bunu bir sertifika programıyla vermenin herhangi bir sakıncası yoktur. Bu bağlamda öğretmenin kendi mesleğine yönelik algısı, piyasa/toplumsal algılamasından farklı değildir. Örneğin Esen (2005), sosyal bilgiler öğretmenlerinin, kendi toplumsal/mesleki kimliklerini kendi anlatıları üzerinden çözümlediği araştırmasında, öğretmenlerce, öğretmenlerin konu alanlarında donanımlı olması gerektiği ve bilgilerini yenilemesinin vurgulandığını belirtmektedir. Oysa öğretmen içinde bulunduğu gerçekleri bilimsel bir bakışla değerlendirebilmeli, öğrencisini de bu biçimde dönüştürebilmelidir.

Toplumsal/piyasanın öğretmenlik mesleğine yüklediği bu anlam kuşkusuz kendiliğinden birdenbire ortaya çıkmış bir durum değildir. Öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar bu anlamların pekiştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına öncülük etmektedir. Program içerikleri, öğretmen adaylarının içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk duyabileceği, toplumunu geliştirebilme konusunda düşünebileceği, eleştirel

gözle bakabilmeyi öğrenme yerine öğretmenin konuyu iyi öğretebilmesine odaklanmıştır. Öğretmenliğin teknik bir işe (salt öğretime) indirgenmesi gibi öğretmen yetiştirme de teknik bir beceriye indirgenmiş, bu süreçte, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumları da zayıflamıştır. Örneğin, Özbek, Kahyaoğlu & Özgen(2007) yaptıkları araştırmada, öğretmenlik mesleğinin toplumsal statü ve saygınlığının öğretmen adayları tarafından düşük bulunduğunu, ek olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı isteksiz olduklarını belirtmektedirler.

Tutum, olay, insan ya da objeler hakkında uygun olsun olmasın bir değerlendirmeyi ifade eder. Tutumlar bazı şeyler hakkındaki duygunun nasıl olduğunu gösterirler. Örneğin, “işimi seviyorum” dendiğinde, iş hakkındaki tutum ifade edilmektedir (Robbins, 1986, akt. Kartal, 2009, 225). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun farklı değişkenler bazında ele alındığı çok sayıda araştırma vardır (Çapa& Çil, 2000; Yüksel, 2004; Bozdoğan vd., 2007; Özbek vd., 2007; Çapri&Çelikkaleli, 2008; Pehlivan, 2008; Sağlam, 2008; Bulut, 2009; Akkaya, 2009; Özder vd., 2010; Bozkırlı&Er, 2011; Eraslan&Çakıcı,2011; İlter &Köksalan, 2011; Tekerek& Polat, 2011). Bu araştırmaların kiminde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları “orta” (Saracaloğlu vd., 2004) ve “kısmen” (Oral, 2004) düzeyinde yani düşük bulunmuştur.

Benzer biçimde Özbek, Kahyaoğlu & Özgen (2007) yaptıkları araştırmada, öğretmenlik mesleğinin toplumsal statü ve saygınlığının öğretmen adayları tarafından düşük bulunduğunu, ek olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı isteksiz olduklarını belirtmektedirler. Tezsiz yüksek lisans programına devam etmiş olan öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının incelendiği araştırmaların (Yüksel, 2004; Gömleksiz vd., 2006; Başbay vd., 2009; Kartal, 2009; Eraslan&Çakıcı, 2011) yanı sıra bu programlara devam eden öğrencilerle eğitim fakültesi öğrencilerinin karşılaştırıldığı araştırmalar da mevcuttur (Şimşek, 2005; Özgür, 1994; Sayın, 2005; Gürbüz&Kışoğlu, 2007; Terzi&Tezci,2007). Bu araştırmalarda da farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Karşılaştırma yapılan kimi araştırmalarda tezsiz yüksek lisans programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları daha yüksek (Özgür, 1994) kimisinde ise eğitim fakültesi öğrencilerinin daha yüksek (Şimşek, 2005; Sayın, 2005) bulunurken kimisinde ise herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Terzi&Tezci, 2007). Şüphesiz bu araştırma sonuçlarına etki eden farklı faktörler söz konusudur. Bununla birlikte henüz mesleğe adım bile atmamış meslek adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının düşük olması üzerinde düşünmeyi, nedenlerinin çok boyutlu araştırılmasını gerektirecek önemdedir. Bu çalışma daha önce yapılan çalışmalara benzetmekle birlikte PFSP öğrencileriyle EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenlerle incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla birlikte şu sorulara da yanıt aranmıştır:

1. EF ve PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, öğrenim görülen program ve öğretmenlik mesleğini tercih etme değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, mezun olunan program, iş ve yaş değişkenlerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

YÖNTEM

PFSP öğrencileriyle EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışma, tarama modelinde bir çalışmadır.

Araştırmanın evrenini Bülent Ecevit Üniversitesi (BEÜ) 2012-2013 akademik yılı güz döneminde öğrenim gören PFSP öğrencileriyle, aynı üniversitenin aynı akademik yılı ve döneminde Türkçe, sınıf, matematik, fen, okul öncesi ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölüm/programlarında öğrenim gören EF 4.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin tümüne ulaşılması hedeflendiğinden her iki grup için ayrıca örneklem alınmamıştır. Araştırmaya, uygulamanın yapıldığı günlerde sınıfta bulunan 189 PFSP öğrencisi ve 238 EF öğrencisi olmak üzere toplam 427 öğrenci katılmıştır. Her iki gruptaki toplam öğrenci sayısı 578'dir. Araştırmaya katılan öğrenciler toplam öğrencilerin % 73.8'ini oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan eğitim fakültesi öğrencilerinin 158'i kadın (% 66.4), 80'i erkektir (% 33.6). EF öğrencilerinin 47'si (% 19.7) sınıf, 35'i (% 14.7) okul öncesi, 45'i (% 18.9) Türkçe, 36'sı (% 15.1) fen bilgisi, 35'i (% 14.7) matematik ve 40'ı (% 16.8) sosyal bilgiler öğretmenliği programlarında öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 65'i (% 27.3) puanı yettiği için, 107'si (% 45) sevdiği için, 31'i (% 13) ailesi istediği için ve 35'i (% 14.7) diğer (saygın bir meslek olduğu için, iş bulma şansı yüksek olduğu için, yanlış tercih)nedenlerle öğretmenlik mesleğini tercih etmiştir.

Yine araştırmaya katılan PFSP öğrencilerinin 127'si kadın (% 67.2), 62'si erkektir (% 32.8). Bu öğrencilerin 87'si (% 46) fen-edebiyat fakültesi, 102'si (% 54) diğer (ilahiyat fakültesi, sağlık yüksekokulu, güzel sanatlar fakültesi, denizcilik yüksekokulu) fakülteden mezundur. Öğrencilerin 97'si (% 51.3) 25 ve daha aşağı yaşta, 58'i (% 30.7) 26-30 yaş arasında, 34'ü (% 18) ise 31 yaş ve üzerindedir. Öğrencilerin 106'sı (% 56.1) bir işte çalışırken 83'ü (% 43.9) herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Üstüner (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği (ÖMYTÖ) kullanılmıştır. ÖMYTÖ, beşli Likert biçiminde yapılandırılmış, tek boyutlu ve 34 maddeden oluşmaktadır. Üstüner (2006) ölçeğin faktör analizinin 48 madde üzerinde yapıldığını, ölçek maddelerinin üç faktör üzerinde toplandığını, birinci faktörde .40'ın altında kalan maddelerin elenerek yapılan ikinci analizde faktör yükleri .41 ile .74 arasında değişen 34 maddenin ölçekte yer aldığını, birinci faktörün toplam varyansın % 30'unu açıkladığını belirtmektedir. Buna ek olarak, ölçeğin, toplam puanıyla her bir maddenin toplam korelasyonu .74 ile .42 arasında değişmektedir. Ölçeğin iç geçerlilik katsayısı .89, güvenirlik katsayısı .72 ve iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayısı .93'dür. Ölçekte, yer alan tutum maddeleri, "Tamamen katılıyorum 5", "Çoğunlukla katılıyorum 4", "Orta Düzeyde Katılıyorum 3", "Kısmen Katılıyorum 2", "Hiç katılmıyorum 1" biçiminde düzenlenerek puanlama buna göre yapılmıştır (Üstüner, 2006). Bu çalışma kapsamında veri toplama aracının güvenirlik katsayıları EF grubu için .65, PFSP grubu için .64 olarak bulunmuştur.

Çalışmada ayrıca çalışmaya katılanların özelliklerini belirlemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda, PFSP öğrencileri için cinsiyet, mezun olunan program, yaş ve çalışıp-çalışmamaya ilişkin özellikler yer alırken, eğitim fakültesi öğrencileri için cinsiyet, öğrenim görülen program, öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri gibi özellikler yer almıştır.

Araştırmada kişisel bilgiler, öğrencilerin tutumlarının belirlenmesi gibi analizlerde betimsel istatistikler, tutumların ikili karşılaştırmalarında t-testi, üç ve daha fazla değişkenli karşılaştırmalarda ise Tek Yönlü ANOVA teknikleri kullanılmıştır. Farklılığın gözlemlendiği durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için LSD testi kullanılmıştır. Çözümlemede, istatistik anlamlılık düzeyi “ $p < 0.05$ ” olarak alınmıştır. Aritmetik ortalamalar için puan değerleri “1.00-1.80 Hiç katılmıyorum”; “1.81-2.60 Kısmen Katılıyorum”; “2.61-3.40 Orta Düzeyde Katılıyorum”; “3.41-4.20 Çoğunlukla Katılıyorum” ve “4.21-5.00 Tamamen katılıyorum” olarak belirlenmiş ve bulgular bu çerçevede yorumlanmıştır

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumları, araştırma amaçlarının sıralanışına göre ele alınmış ve yorumlanmıştır.

1. EF ve PFSP Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

EF ve PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan t-testi sonuçları Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. EF ve PFSP Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Fakülte/Program	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
EF	238	3.31	.292	425	-2.152	.03
PFSP	189	3.37	.255			

Çizelge 1’den görüldüğü gibi EF ve PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları anlamlı bir biçimde farklılık göstermektedir [$t = -2.152$; $p < 0.05$]. PFSP öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları EF öğrencilerinden daha yüksektir. Bu sonuç, PFP öğrencilerinin elde edecekleri sertifikayla kendilerine gelir sağlayacak bir meslek edinecek olma yönündeki algılamalarıyla açıklanabilir.

Bu sonuçla birlikte, ortalamalara bakıldığında her iki gruptaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının “orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ele alındığı çalışmalarda bu bulguyu destekleyecek sonuçlar mevcuttur. Saracaloğlu ve arkadaşları (2004) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının “orta” düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Benzer biçimde Oral’da (2004) yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puanlarının “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan Özбек, Kahyaoğlu &

Özgen (2007) yaptıkları araştırmada, öğretmenlik mesleğinin toplumsal statü ve saygınlığının öğretmen adayları tarafından düşük bulunduğunu söylemekte, ek olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı isteksiz olduklarını belirtmektedirler.

2. EF Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet, Mezun Olunan Program ve Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t testi sonuçları Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. EF Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Kadın	158	3.33	.299	236	.978	.57
Erkek	80	3.29	.278			

Çizelge 2’den görüldüğü gibi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları anlamlı bir biçimde farklılık göstermemektedir [$t=.978$; $p<0.05$]. Bu bulgu kimi araştırma (Çapa& Çil, 2000; Gürbüz Türk & Genç, 2004, Gömleksiz, Oral & Bulut, 2004, Başbay, Ünver & Bümen, 2009, Bulut, 2009; Özder, Konedralı & Zeki 2010; Bozkırlı & Er, 2011) sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ataerkil toplumsal düzende öğretmenlik mesleği “kadın” mesleği olarak kabul edildiğinden cinsiyet ve öğretmenlik mesleği ilişkisine yönelik araştırmalarda, kadınların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu olması beklenir. Nitekim çok sayıda araştırmada (Yüksel, 2004; Bozdoğan, Aydın & Yıldırım, 2007; Gürbüz & Kışoğlu, 2007; Özbek, Kahyaoğlu & Özgen, 2007; Çapri & Çelikkaleli, 2008; Pehlivan, 2008; Sağlam, 2008; Bulut, 2009; Akkaya, 2009; İter & Köksalan, 2011; Tekerek & Polat, 2011) kadınların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, bir mesleğe yönelik tutumun salt toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklanamayacağı mesleğe yönelik tutuma kişisel özelliklerin daha fazla etki edebileceği biçiminde açıklanabilir.

EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının öğrenim görülen program ve öğretmenlik mesleğini tercih etme değişkenine göre farklılaşmasına ilişkin ANOVA sonuçları Çizelge 3’de verilmiştir

Çizelge 3 incelendiğinde, EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları öğrenim görülen programa göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F=3.911$; $p=.002$) Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan LSD testi, anlamlı farklılığın 3.ve 4.grubun 1. gruptan; 1.grubun 2., 5.ve 6. gruptan daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular fen ve Türkçe öğretmenliği programlarında öğrenim görenlerin, sınıf öğretmenliği programında öğrenim görenlere göre; sınıf öğretmenliği programında öğrenim görenlerin ise okul öncesi, matematik ve sosyal bilgiler öğretmenliği programlarında öğrenim görenlere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 3. EF Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Puanlarının Öğrenim Görülen Program ve Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Değişkenine Göre Farklılaşması

	Değişken	N	$\bar{X}$	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ort.	F	p	LSD
Öğrenim Görülen Program	Sınıf Öğret. (1)	47	3.36	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	1.576 18.698 20.274	5 232 237	.315 .081	3.911	.002	1-5,1-6 3-2,3-5 3-6,4-1 4-5,5-2 4-6,5-6,
	Okulöncesi Öğret.(2)	35	3.26							
	Türkçe Öğret.(3)	45	3.40							
	Fen Bilgisi Öğret.(4)	36	3.40							
	Matematik Öğret.(5)	35	3.24							
	Sosyal Bil. Öğret.(6)	40	3.19							
Öğretmenliği Tercih Nedeni	Puanı yettiği için (1)	65	3.26	Gruplararası Gruplarıçi Toplam	1.868 18.406 20.274	3 234 237	.623 .079	7.915	.000	2-1, 2-3 2-4
	Sevdiği için (2)	107	3.41							
	Aile istediği için (3)	31	3.24							
	Diğer (4)	35	3.19							

*p>.05

Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri program açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının konu edildiği araştırmalarda farklı bulgular söz konusudur. Kimi araştırmalarda (Bozdoğan, Aydın & Yıldırım, 2007; Başbay, Ünver & Bümen, 2009; Bozkırlı & Er, 2011; Demirtaş, Cömert & Özer, 2011; Tekerek & Polat, 2011) öğrenim görülen bölüm/program ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu araştırmada olduğu gibi kimi araştırmalarda ise (Oral, 2004; Bulut, 2009; Terzi & Tezci, 2007) iki değişken arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Oral (2004) ve Bulut (2009) araştırmalarında sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının fen bilgisi öğretmen adaylarından daha yüksek bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Terzi & Tezci'nin (2007) araştırmasında ise sosyal ve dil bilim alanında öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının fen ve matematik alanlarında öğrenim gören öğrencilerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aynı biçimde EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etme değişkenine göre (Çizelge 4) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($F=7.915; p=.000$). Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan LSD testi, anlamlı farklılığın 2.grubun, 1.,3.ve 4.gruptan daha yüksek ortalamalara sahip olmasından kaynaklandığını göstermektedir. Bu bulgular öğretmenlik mesleğini severek tercih edenlerin puan, aile ve diğer nedenlerle tercih edenlere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bu bulgusu öğretmenlik mesleğini tercih etme nedeni ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumun incelendiği araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Bu tür araştırmalarda da öğretmenlik mesleğini isteyerek tercih edenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Örneğin, Bozdoğan, Aydın & Yıldırım (2007) araştırmalarında öğretmenlik mesleğini isteyerek tercih edenlerin, boşta kalmamak için öğretmenlik mesleğini tercih edenlere göre daha olumlu bir tutum sergilediklerini belirlemişlerdir. Özder, Konedra & Zeki'de (2010) araştırmalarında “öğretmen olma isteği” nedeniyle öğretmenliği tercih edenlerin tutum puanlarının “iş

garantisi ve çalışma koşulları” ve “aile isteği” nedeniyle tercih edenlerden anlamlı olarak daha yüksek bulmuşlardır.

3. PFSP Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet, Mezun Olunan Program, İş ve Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet, mezun olunan program, iş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t testi sonuçları Çizelge 4’de verilmiştir.

Çizelge 4. PFSP Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet, Mezun Olunan Program, İş ve Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Sonuçlar

Değişkenler	n	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Cinsiyet						
Kadın	127	3.37	.133	187	.092	.055
Erkek	62	3.37	.298			
İş						
Evet	106	3.41	.223	187	2.34	.627
Hayır	83	3.32	.286			
Mezun Olunan Fakülte						
Fen Edebiyat	87	3.36	.282	187	-.409	.630
Diğer	102	3.38	.232			

Çizelge 4’den görüldüğü gibi PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları öğrencilerin cinsiyetine [$t(187)=.092$; $p<0.05$], bir işi olup-olmamasına [$t(187)=2.34$; $p<0.05$] ve mezun olunan fakülteye [$t(187)= -.409$; $p<0.05$] göre anlamlı bir biçimde farklılık göstermemektedir. PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceleyen Eraslan&Çakıcı (2011), araştırmalarında cinsiyet değişkeni açısından erkekler lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı araştırmada, program değişkeni açısından ise Türk dili ve edebiyatı öğrencilerinin/mezunlarının kimya ve matematik öğrencilerinden/mezunlarından; tarih ve fizik bölümü öğrencilerinin/mezunlarının ise kimya öğrencilerinden/mezunlarından düşük tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre farklılaşmasına ilişkin ANOVA sonuçları Çizelge 5’de verilmiştir.

Çizelge 5. PFSP Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması

Yaş	n	$\bar{X}$	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ort.	F	p
25 ve altı	97	3.37	Gruplararası	.021	2			
26-30 yaş arası	58	3.39	Gruplariçi	12.276	186	.011	.160	.85
31 ve üstü	34	3.35	Toplam	12.297	188	.066		

* $p>.05$

Çizelge 5’den görüldüğü gibi PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=.160; p=.85$). Bu bulgu yaş ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında bir ilişkinin olmadığını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

PFSP ve EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelendiği bu araştırmada, PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının EF öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından ise gerek EF gerekse PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bir başka ifadeyle cinsiyetin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde bir etkisinin söz konusu olmadığını söylenebilir.

Araştırmada EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının öğrenim görülen bölüm/programa göre anlamlı biçimde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle, fen ve Türkçe öğretmenliği programlarındaki öğrencilerin, sınıf öğretmenliği programındaki öğrencilere; sınıf öğretmenliği programındaki öğrencilerin ise okul öncesi, matematik ve sosyal bilgiler öğretmenliği programlarındaki öğrencilere nazaran öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları daha yüksektir.

Araştırmanın öğretmenlik mesleğini tercih etme nedeni değişkenine ait bulguları incelendiğinde, EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıyla mesleği tercih etme nedeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Başka bir deyişle bu araştırmada, öğretmenlik mesleğini sevdiği için tercih edenlerin, puan, aile isteği ve diğer nedenlerle tercih edenlere göre tutum puanları daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın bulguları genel olarak ele alındığında; PFSP öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının EF öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan her iki gruptaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları “orta” düzeydedir. Bu veriden hareketle, gerek PFSP gerekse EF öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olduğunu söylemek güçtür. Günümüzde öğretmenlik mesleği sadece para kazanılan herhangi bir meslek olarak algılanmaktadır ve bu algılama eğitimin açmazlarından birini oluşturmaktadır. Öğretmenler üzerinde yapılan bir araştırmada (Korkmaz&Sadık, 2011) öğretmenlerin de mesleğe karşı tutumlarının “orta” düzeydedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olmamasında özellikle neoliberal politikaların etkisi söz konusudur. Bu nedenlerin ortaya çıkarılması, çözüm konusunda gerekli tedbirlerin alınması ve öğretmen yetiştirmeye yönelik ciddi politikaların üretilmesi gerekmektedir. Uygulamacılar (öğretmenler, akademisyenler gibi) ise öğretmen yetiştirmeye yönelik önerilerini, taleplerini demokratik yollarla dile getirmeli, öğretmen yetiştirmeye yönelik alınan karar mekanizmalarında yer alabilmeli ve bunu kararlı olarak sürdürebilmelidir.

Kaynakça

- Akkaya, N., (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 25.
- Başbay, M. Ünver G., Bümen N.T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: Boylamsal bir çalışma, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi (59): 345-366
- Bulut İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (14): 13-24.
- Bozdoğan A.E., Aydın D., Yıldırım K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 8(2): 83-97
- Bozkırlı K.Ç.; Er O. (2011). Türkçe ve Türk dil edebiyatı öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Kafkas Üniversitesi Örneği). Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6(4) :457-466
- Çapa Y., Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (18): 69-73.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (15): 33-53.
- Demirtaş, H., Cömert, M., Özer, N., (2011). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, Eğitim ve Bilim, 159.
- Eraslan L.; Çakıcı D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(2):427-438.
- Esen Y. (2005). Öğretmenlerin Toplumsal/Mesleki Kimliklerine ve Rollerine İlişkin Değerlendirmeleri: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Üzerinde Yapılmış Bir Araştırma. Eğitim Bilim Toplum Dergisi. 3,(11):16-53
- Gömlüksiz, M. N., Oral, B. ve Bulut, İ. (2006). Ortaöğretime nitelikli öğretmen yetiştirmede tezsiz yüksek lisans uygulaması. Orta Öğretimde Yeniden Yapılanma Sempozyumu 20-22 Aralık 2004 Bildiriler Kitabı içinde (s. 545-551), Ankara: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Gürbüz, H. Kışoğlu, M. (2007). Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen edebiyat fakültesi ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Atatürk Üniversitesi Örneği), Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 9,(2): 71-83.
- Gürbüztürk, O., Genç, S. Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (7): 47-62
- İlter İ., Köksalan B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumları. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 21,(1): 113-128.
- Kartal, S., (2009). Tezsiz yüksek lisans programlarına devam eden öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, (28): 223-239.
- Kavcar C. (2002). Cumhuriyet döneminde dal öğretmeni yetiştirme. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 35,(1-2): 1-14
- Korkmaz G., Sadık F. (2011). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki tutumlarının sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 20, (1)

- Oral B. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim Araştırmaları*, 4(15):88-98
- Özbek R., Kahyaoğlu M., Özgen N.(2007).Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX (2)
- Özder H.,Konedralı G., Zeki C.P.(2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*,16 (2):253-275
- Özgür N. (1994).Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul.
- Pehlivan, K. B., (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2):151-168.
- Sağlam, A. Ç., (2008), Müzik Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, s. 59-69.
- Saracaloğlu A.S., Bozkurt N., Serin O., Serin U.(2004). Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını etkileyen faktörler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 29 (311): 91-101
- Sayın, S. (2005).Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 5(19): 271-282.
- Şimşek H. (2005). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, II (1)
- Tekerek M.,Polat S. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin Tutumları. 5th International Computer&Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011, Fırat University, Elazığ/ Turkey
- Terzi A.R.,Tezci E.(2007). Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (52):593-614.
- Ünal L. I. (2005). Öğretmen imgesinde neoliberal dönüşüm. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*. 3 (11): 4-15
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (45):109-127.
- Yüksel, S., (2004).Tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII(2): 355-379.
- YÖK: <http://www.yok.gov.tr>

Investigating the Attitudes of Students from Pedagogical Formation Certificate Programs and Faculties of Education on the Profession of Teaching

Assist.Prof.Dr.Selda Polat
Bülent Ecevit University-Turkey
seldapolat@beun.edu.tr

Extended Abstract

Problem and Purpose: These days, in the era known as globalism, meanings attributed to the teaching profession have been alienated from the ideal and gained a market-based content. In the market, for this “new” teacher, his/her professional life at school is based more on teaching than learning. The concept of training teachers is handled with the acquisition of “instructing”, teaching certificates are given to people from various fields via certification programs. In this context, teacher candidates’ perceptions of the teaching profession do not differ from those of the market /society, the profession of teaching does not mean anything. This research aims at investigating the attitudes of students being trained at pedagogical formation certificate programs (PFCP) and of those being educated at the faculties of education (EF) on the profession of teaching.

59

Method: This research, which aims at investigating the attitudes of students being trained at PCPs and of those being educated at EFs on the profession of teaching, is a survey model.

Population Sample: The population of the research consists of 4th grade students studying at PFCP and EF at Bülent Ecevit University during the autumn term of the 2012-2013 academic year. Since it was aimed to reach all students, separate samples were not arranged for each group. In total 427 students participated in the research, 189 of whom were PFCP students and 238 of whom were EF students.

In data analysis: the “Scale of Attitudes on Teaching Profession” (SATP) which was developed by Üstüner (2006) was used. The scale is a one-directional Likert type scale consisting of 34 items. The internal validity coefficient is .89, reliability coefficient .72 and Cronbach alpha is .93. In this research the reliability coefficient for data gathering for EF and PFCP groups were .65 and .64 respectively. Apart from descriptive statistics, t-test was used in the paired comparison of attitudes, and ANOVA techniques were used in comparisons with three and more variables. LSD test was used when any difference was observed. Scores for arithmetic means were specified as “1.00-1.80 I strongly disagree”; “1.81-2.60 I slightly agree”; “2.61-3.40 Neutral”; “3.41-4.20 I slightly agree” and “4.21-5.00 I strongly agree” and the findings were evaluated within this regard.

Findings: The attitude of the PFCP group against the profession of teaching was found significantly higher than EF group. Furthermore, students' attitudes to the teaching profession in both groups are at the "medium" level.

The attitudes of students studying at EFs regarding the profession of teaching differed significantly in their departments/programs. The department/program on which students are educated affects attitudes to the teaching profession. There is a significantly relationship between the EF students' attitudes to the teaching profession and their reasons for choosing this profession. The attitude scores of the students who have chosen this profession because they enjoy teaching are higher compared to those who have chosen the profession due to family pressure or other reasons.

Recommendations: The reasons for students' low attitudes to the profession of teaching should be revealed, necessary precautions should be taken for resolutions and serious policies should be created in teacher training.

Keywords: Teacher, Attitude, Pedagogical Formation Certificate Programs

